
A tervező és kivitelező viszonya, felelősségük metszéspontjai

Barta Judit*

---

1. Bevezető

a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:252. § határozza meg a vállalkozási szerződés egyik altípusának, a kivitelezési szerződésnek a fogalmát: „Kivitelezési szerződés alapján a kivitelező építési, szerelési munka elvégzésére és az előállított mű átadására, a megrendelő annak átvételére és díj fizetésére köteles.”

A fogalom alapján kivitelezés alatt építési, szerelési munka elvégzését értjük,¹ amely szorosan kapcsolódik a tervezési szerződéshez², illetve a tervezési tevékenységhez. Az új Ptk. kodifikációja során szempont volt, hogy a tervezési szerződés megelőzze a kivitelezést, mert a kivitelezés – néhány kivétellel – *tervdokumentáció* (ez a Ptk. által használt terminológia, azonban a közjogi jogszabályok egységesen a kivitelezési dokumentáció elnevezést használják³) alapján történik.⁴ A kivitelező bára tervező által megrajzolt építményt, építményrészt valósítja meg, nincs közöttük szerződés, mégis, felelősségi szálon kapcsolódhatnak. Viszonyuk alakulhat úgyis, hogy szerződéses kötelembé kerülnek, mely felelősségük tekintetében is változást eredményez.

---

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Kereskedelmi Jogi Tanszék.

¹ Az Étv. 2. § 36. pont határozza meg, hogy mit érthetünk *építési tevékenység alatt*: építmény, építményrész, épületegyüttes megépítése, átalakítása, bővítése, felújítása, helyreállítása, korszerűsítés, karbantartása, javítása, lebontása, elmozdítása érdekében végzett építési-szerelési vagy bontási munka végzését.

² Tervezési szerződés alapján a vállalkozó tervező munka elvégzésére és a tervdokumentáció átadására, a megrendelő annak átvételére és díj fizetésére köteles. (Ptk. 6:251. § (1) bekezdés).

³ Épkiv. 22. § (2) bekezdése pontosan meghatározza, hogy mi a kivitelezési dokumentáció. Az elnevezése azért nem tervdokumentáció, mert nem csak az építmény megvalósításához szükséges terveket, hanem ún. egyéb munkarészeket is tartalmaz, mint műszaki leírás, beépítésre kerülő anyagok teljesítménynyilatkozatai, tervezői utasítások, költségkalkulációk, munkabiztonsági és egészségvédelmi terv, stb.

⁴ Étv. 38. § (1) bekezdés alapján, építési tevékenységet - ha kormányrendelet eltérően nem rendelkezik - kivitelezési dokumentáció alapján lehet végezni. Ahhoz, hogy melyik építési tevékenységhez nem szükséges kivitelezési dokumentáció, következtetéssel lehet eljutni. Az Épkiv. 22. § (1) bekezdése határozza meg, hogy mely építési tevékenységekhez szükséges kivitelezési dokumentáció: minden építési engedélyhez kötött, minden bejelentéshez kötött építési tevékenységhez, továbbá az engedélyhez nem kötött építési tevékenységek közül azokhoz, amelyek az Épkiv. 22. § (1) bekezdése felsorol. Az itt nem megjelenő építési tevékenységekhez nem szükséges a kivitelezési dokumentáció.

Jelen tanulmány a tervező és kivitelező egymáshoz fűződő lehetséges kapcsolatait, az ezekből fakadó eltérő felelősségi viszonyokat igyekszik bemutatni és elemezni az építészeti-műszaki tervezést érintő több évnyi magánjogi kutatás részösszefoglalásaként, továbbá a kutatási eredményeket magában foglaló és készülőben lévő monográfia egyik előtanulmányaként.

Miután a Ptk. tervezési és kivitelezési szerződésre vonatkozó rendelkezései csak a jéghegy csúcsát képezik, ugyanis mindkét tevékenységre további, többretű és terjedelmes közjogi, valamint közjogi jogszabályokba ágyazott magánjogi joganyag vonatkozik, melyek közül legalább a tanulmány szempontjából relevánsakat meg kell említeni, mint az *épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet (Épkiv.), az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (Épelj.)*.

2. A tervdokumentáció hibája, hiányossága kivitelezési hibát eredményez

2.1. A kivitelezési szerződés megkötése előtt fel nem ismert tervdokumentációs hiba, hiányosság következményei. A kivitelező a tervdokumentációt valósítja meg, annak alapján kivitelez az építményt, építményrészt.⁵ Amennyiben a tervdokumentáció hibás, vagy hiányos, a kivitelezett építmény is hibás lesz.⁶ Jogosan vetődik fel ilyenkor a kérdés, hogy ki lesz a felelős az így keletkezett építmény hibájáért: a tervező, vagy a kivitelező, esetleg mindkettő?

⁵ Étv. 2. §

8. pont: építmény, az építési tevékenységgel létrehozott, illetve késztermékként az építési helyszínre szállított - rendeltetésére, szerkezeti megoldására, anyagára, készülségi fokára és kiterjedésére tekintet nélkül - minden olyan helyhez kötött műszaki alkotás, amely a terepszint, a víz vagy az azok alatti talaj, illetve azok feletti légtér megváltoztatásával, beépítésével jön létre (az építmény az épület és műtárgy gyűjtőfogalma).

10. pont: épület, a jellemzően emberi tartózkodás céljára szolgáló építmény, amely szerkezeteivel részben vagy egészben teret, helyiséget vagy ezek együttesét zárja körül meghatározott rendeltetés vagy rendeltetésével összefüggő tevékenység, avagy rendszeres munkavégzés, illetve tárolás céljából.

15. pont: műtárgy, mindazon építmény, ami nem minősül épületnek és épület funkciót jellemzően nem tartalmaz (pl. út, híd, torony, távközlés, műsorszórás műszaki létesítményei, gáz-, folyadék-, ömlesztett anyag tárolására szolgáló és nyomvonalas műszaki alkotások).

⁶A jogosultnak a hibás teljesítés folytán többféle vagyoni érdekséremlme, kára keletkezhet. A vagyoni hátrány egyrészt abban jelentkezik, hogy maga a szerződéses szolgáltatás hibás (kivitelező által kivitelezett építmény, építményrész, tervező által készített tervdokumentáció) ezt nevezi a bírói gyakorlat ún. tapadó kárnak. Másrészt, a hibás teljesítés elindíthat egy olyan oksági folyamatot, amelynek következtében a jogosult másban is károsodik nem csak a szolgáltatás tárgyában, illetve vagyoni hátrány éri, a bírói gyakorlat ezt nevezi következménykárnak (a hibás terv, mint hibás szolgáltatás megvalósítása következtében a megrendelő érdekkörébe tartozó építmény, építményrész hibás lesz). A kivitelező szempontjából tehát a bekövetkezett kár ún. tapadó kár lesz, míg a tervező vonatkozásában ez ún. következménykár lesz. (Lásd pl.: Bírói Határozatok, HVGORAC Kiadó, 2015. 2. szám, 146., 34. jogeset, Kúria Pfv. V. 20.158/2014.)

A Ptk. 6:252. § (3) bekezdés szerint, a kivitelező köteles a megrendelő által átadott tervdokumentációt a szerződés megkötése előtt megvizsgálni és a megrendelőt a terv felismerhető hibáira, hiányosságaira figyelmeztetni.

A Ptk. a megrendelő és kivitelező viszonyában szól a kivitelezőt terhelő figyelmeztetési kötelezettségről. A kivitelezőnek törvényi kötelessége a tervdokumentáció megvizsgálása, annak alapos áttekintése számára is fontos, hiszen ennek alapján méri fel a szükséges munkát, anyagokat és adja az árajánlatot. A rendelkezésből az következik, hogyha a kivitelező a szerződés megkötése előtt az átadott tervdokumentációt nem kellő gondossággal vizsgálja meg, emiatt nem veszi észre annak hibáit, hiányosságait, vagy azokat észleli, de nem jelzi megrendelő felé, törvénysértést követ el, aminek jogkövetkezményeit viselnie kell.

A kivitelező tehát a szerződés megkötését megelőzően köteles a tervdokumentációt megvizsgálni és a megrendelőt a hibára, hiányosságra figyelmeztetni, azaz még akkor, mikor a felek között nem jött létre a kivitelezési szerződés. Természetesen, előfordulnak olyan helyzetek, hogy a kivitelező nem tud jelezni, mert nem a tervdokumentációt kapta meg, hanem csak az ún. tenderterv (vállalkozói díj kalkulálásához szükséges információkat, munkanemeket, tételeket tartalmazza) alapján ad árajánlatot. A hibás, vagy hiányos tervdokumentáció kivitelezése eredményezhet építményhibát, de akár olyan közjogi jogkövetkezményeket is, melyek egyéb vagyoni hátránnyal járnak (használatba vétel megtagadása, bírság, stb.).

A tervdokumentáció hiányossága esetén fontos kérdés, hogy a hiány mire vezethető vissza. Amennyiben a tervező nem kapott megrendelést egyes tervek elkészítésére, vagy a tervezési szerződés nem terjedt ki a kérdéses rész megtervezésére, vagy annak tervi részletezésére, a tervező felelőssége nem merülhet fel azért, mert a kivitelező saját kútfőből oldotta meg a hiányokat, esetleg a hiányzó részek vonatkozásában nem kért a megrendelőtől utasítást. Számos esetben fordul elő olyan helyzet, hogy a megrendelő – költségkímélésből – nem készített kivitelezési dokumentációt, hanem a nagyobb léptékű és kevésbé részletes engedélyezési dokumentáció alapján kiviteleztetett (esetleg csomóponti rajzokat kért), még olyan esetben is, amikor a kivitelezési dokumentáció kötelező lett volna.⁷A tervdokumentáció hiánya ilyen esetekben nem a tervezőnek felróható. Más a helyzet, ha a tervdokumentációból figyelmetlenség miatt maradnak ki részek, vagy lényeges momentumok, mint például a szöveges munkarészben nem történt utalás a szükséges tűzálló anyagok, festék alkalmazására, vízzáró beton alkalmazására, stb.

Az építményhiba nem csak a kivitelező törvényi előírást megsértő magatartásának, hanem a tervező hibás teljesítésének is az eredménye, amely utóbbi tény is relevanciával bír. A kivitelező valójában nem hibásan teljesít, hanem hibás, hiányos tervdokumentációt valósít meg. Szólhatunk-e szerződésszegésről ilyenkor?

---

⁷ Általában ha a kivitelező megfelelő kivitelezési dokumentáció hiányában vállalkozik és végzi a munkát, a műszaki és jogi következményeket, kockázatot részben magára is vállalja, vagyis az ebből eredő rendellenességért is fennáll a felelőssége (BDT2008. 1904., BDT2010. 2178).

A Ptk. 6:62. § (1) bekezdése a szerződés általános szabályai címszó alatt rendelkezik a tájékoztatási kötelezettségről, mely szerint, a felek kötelesek a szerződéskötési tárgyalások alatt, a szerződés megkötésénél, annak fennállása alatt és megszűnése során tájékoztatni egymást a szerződést érintő lényeges körülményekről. A felhívott 6:252. § (3) bekezdése ennek az általános törvényi előírásnak az egyik konkretizálása. A 6:62. § (3) bekezdése úgy szól, hogyha a szerződés létrejön, az a fél, aki *a tájékoztatási kötelezettségét megszegte*, köteles a másik fél ebből származó kárát *a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint megtéríteni*. A kivitelező e tájékoztatási kötelezettség megszegéséért így szerződésszegés jogcímén felel. Mindezekből következően, a kivitelező szerződésszegés, ezen belül a tájékoztatási kötelezettség megszegése jogcímén okozta a kárt, míg a tervező is szerződésszegés, ezen belül hibás teljesítés jogcímén tartható felelősséggel.

Mindkettőjük magatartása önmagában is szerződésszegő magatartás, *végző soron viszont közös a károkozás*, ami egy újabb, harmadik jogi szálát szövegezi a felek viszonyába. A Ptk. 6:144. § (1) bekezdés alapján, ha a szerződésszegésből fakadó kárt közösen okozzák, a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályainak kiegészítő alkalmazására kerülhet sor. A Ptk. 6:524. § (1) bekezdés értelmében, *ha többen közösen okoznak kárt, felelősségük a károsulttal szemben egyetemleges*.⁸

Az Épkiv. 3.§ (1) bekezdése a Ptk.-hoz hasonlóan rendelkezik: *„A kivitelezési szerződés megkötését követően a vállalkozó kivitelező viseli annak jogkövetkezményét, amely a tervdokumentáció olyan hiányosságából adódik, melyet a vállalkozó kivitelezőnek a tőle elvárható szakmai gondosság mellett észlelnie kellett volna, de a szerződéskötést megelőzően nem jelzett.”*

A közjogi rendelkezés a tervdokumentáció hiányosságát helyezi fókuszba, a Ptk-hoz képest annyiban több, hogy kitér arra, mi a mércéje a tervdokumentáció megvizsgálásának. Az elvárható szakmai gondosság, aminek joghatását a „tőle” elvárhatóság némileg lerontja. Jogi értelemben ugyanis, ekkor az adott kivitelező szakmai hozzáértését és nem az általánosan elvárható, értelemszerűen az adott tervdokumentáció tartalmát illető szakmai hozzáértést kell mércének venni.

Annak ellenére, hogy a Ptk. és az Épkiv. a fel nem ismert hiba, hiányosság esetén a kivitelezőt nevesíti, mint felelőt, a fentiekből láthatjuk, hogy a károsult megrendelő dönt arról, kitől kéri kárának megtérítését. Szembefordulhat csak a tervezővel, vagy csak a kivitelezővel, hiszen egymástól függetlenül is önállóan, szerződésszegés jogcímén felelnek, de akár mindkettejükkel egyszerre is, a közös károkozás miatt.

Kivitelező akkor mentesülhet a jogkövetkezmények alól, ha bizonyítja, hogy elvárható szakmai gondossággal megvizsgálta a tervdokumentációt és a hibát, hiányosságot nem lehetett felismerni. Olyan tervdokumentációs hibáért,

⁸ A bíróság a kivitelező és tervező egyetemleges felelősségét mondta ki az egyik esetben, ahol az épület hőhidassága alapvetően tervezési hiba volt, azonban annak felismerése a szakképzett vállalkozótól elvárható lett volna. Debreceni Ítéletábla Pf.II.20.096/2011./6 In.: Dr. Csiki Péter kollégiumvezető: A hibás teljesítéssel kapcsolatos perek jogalkalmazási kérdései a Debreceni Ítéletábla illetékességi területén működő bíróságok gyakorlatában. 2011, 24.

hiányosságért, melyet nem ismerhetett fel, nem tehető felelőssé, ekkor kizárólag csak a tervező felel.⁹

A jelenlegihez hasonló tételes rendelkezések hiányában, a korábbi Ptk. hatálya alatt, a bírói gyakorlat igyekezett kezelni valahogyan az ilyen helyzeteket. A bírói gyakorlat a tervdokumentációt a megrendelő írásbeli utasításaként fogta fel, így tudta az utasítással kapcsolatos tájékoztatási kötelezettség megsértésének szabályát analóg módon alkalmazni.

Az új Ptk. hatálybalépését követően a Kúria felülvizsgálta a még régi Ptk. hatálya alá tartozó állásfoglalásait és a 1/2014. számú, az új Ptk. alapján elbírálendő ügyekben irányadó elvi iránymutatásokról címet viselő Polgári jogegységi határozatban, hatályában fenntartotta a korábbi Ptk. alatt kiérlelt *GK. 54. számú állásfoglalást*. Ennek II. része tartalmazza az alábbi megállapítást: *„A műszaki tervnek megfelelően elkészített létesítmény hibájáért a kivitelező kártérítéssel tartozik, ha a megrendelőtől kapott tervek hibáját felismerhette, a megrendelőt azonban erre nem figyelmeztette, vagy a munkát a jogszabály tilalma ellenére elvégzi. A közös károkozásra vonatkozó szabályok szerint az így keletkezett kár a tervező és a kivitelező között megosztható, de a megrendelővel szemben a felelősségük általában egyetemleges.”*

Az új Ptk. és Épkiv. már idézett rendelkezéseire figyelemmel, a joggyakorlat szempontjából az utolsó fordulat érdemel leginkább figyelmet, a megrendelővel szembeni egyetemleges kárfelelősség¹⁰, továbbá a keletkezett kár tervező és kivitelező közötti megosztásának kimondása. Ezeket az új Ptk., igaz áttételesen, de már tartalmazza.

Fentebb említésre került, hogy a megrendelő dönt arról, kivel kíván szembefordulni, perelheti csak a tervezőt, vagy csak a kivitelezőt, akkor jár azonban a legjobban, ha mindkettőt. A perben az első eldöntendő kérdés, hogy volt-e tervhiba, hiányosság, majd az, hogy a kivitelezőnek azt fel kellett-e ismernie.¹¹ Ha a kivitelező kimenti magát (a hiba, hiányosság nem volt felismerhető), a bíróság akkor is marasztalhatja a tervezőt. Ha a tervező menti ki magát (nem volt tervhiba, tervhiany), még mindig fennállhat, hogy kivitelezési hiba történt, és mentesülés hiányában, a kivitelező lesz marasztalva. Ha pedig mindketten hibáztak, akkor a közös károkozásra vonatkozó rendelkezések alkalmazása mellett, egyetemlegesen lesznek marasztalva, megrendelő bármelyiküktől követelheti kára megtérítését. Egy perben rendeződhet két külön jogviszonyból fakadó igény, sőt, a GK 54. sz. állásfoglalás alapján, akár a kivitelező és tervező közötti kármegosztás is sor kerülhet.

Mi a helyzet azonban akkor, ha nem közösen történik perlésük? Vajon tervező

⁹ BH1984. 366. Ha az épület hibája a kivitelező részéről fel nem ismerhető tervezési hiba következménye, a tervező a kártérítési felelőssége körében köteles a hibát kijavítani, illetőleg a kijavítás költségeit viselni.

¹⁰ BH1979. 301. Ha a tervdokumentáció alapján kivitelezett munka a helytelen tervezés folytán válik hibássá és a kivitelezőtől a tervdokumentáció hibájának a felismerése elvárható, a tervező és a kivitelező közös kártérítési felelőssége állapítható meg.

¹¹ BH1985. 118. Amíg az azonos hiba miatt a tervező és a kivitelező ellen folyó perben a bíróság nem döntött a tervező elleni igény tárgyában, addig a kivitelezővel szemben támasztott igény felől általában nem hozhat kellően megalapozott részítéletet.

szembefordulhat-e a kivitelezővel e szabályokra hivatkozva, ha a tervhiba miatt megtérítette a megrendelő kárát? Hivatkozhat-e arra, hogyha kivitelező megfelelő szakmai gondossággal jár el, észlelte volna a tervhibát, nem valósítja meg a tervet, akkor nincs kár (épületkár), vagy, ha időben felismeri azt, akkor nem ilyen mértékű a kár? Kérheti-e kivitelező a tervezőtől az általa megfizetett kár megtérítését, hiszen végső soron a tervező hibásan, vagy hiányosan tervezett? Lehet-e helye ilyen formán is a kármegosztásnak?

A Ptk. 1:4. § (3) bekezdése lehetővé teszi, hogy *a másik fél felróható magatartására hivatkozzon az, aki maga is felróhatóan járt el*. A törvény utat enged az egymással szembeni igényérvényesítésnek akkor is, ha az igényérvényesítő maga sem úgy járt el, ahogy az elvárható. Akár tervező, akár kivitelező követett el szerződésszegést, ezen rendelkezés alapján, önmagában, nincs elzárva tehát az igényérvényesítéstől, szerződésen kívüli károkozás jogcímén.

A Ptk. 6:524. § (3) bekezdés, a közös károkozás szabályai között rendelkezik arról, hogy a károkozók a kárt egymás között magatartásuk felróhatósága arányában, ha ez nem megállapítható, közrehatásuk arányában, ha ez sem állapítható meg, egyenlő arányban viselik. Jogilag nem kizárt tehát, hogy akár tervező, akár kivitelező részbeni térítést kérjen a másiktól, a bíróság egymás közti viszonyukban ilyenformán kármegosztást alkalmazzon.

A kivitelező és tervező felelősségének lehet egy másik aspektusa is, amikor a kivitelezett építményt egészben, vagy rendeltetési egységenként (pl.: lakás, iroda, üzlet, stb.) a megrendelő építtető eladja (esetleg bérbe adja)harmadik személyeknek. Ezen harmadik személyek bár nincsenek szerződéses jogviszonyban sem a tervezővel, sem a kivitelezővel, mégis szembefordulhatnak velük, szerződésen kívüli károkozás jogcímén, amennyiben az építmény hibája következtében kár éri őket. Van-e, lehet-e jelentősége e felelősségi viszonyban annak, hogy a kivitelező felismerhette a tervdokumentáció hibáját, hiányosságát, vagy sem? Álláspontom szerint nem. Az elsődlegesen vizsgálendő és bizonyítandó kérdés, hogy ki a károkozó: tervhiba, tervhiany esetén a tervező, ami, ha igazolást nyert, a kivitelező felelősségének vizsgálatába már nem kell belemenni, így abba sem, hogy felróhatóan járt-e el, amely körben esetleg lehetne értékelni a tervhiba felismerhetőségét.

A tervező-kivitelező felelősségi viszonyának, a leírt két aspektushoz kapcsolódó újabb érdekes szála, ha a kivitelező maga az építtető is egyben. Ekkor a kivitelező építtetői minőségben rendeli meg a tervdokumentációt a tervezőtől, a tervhibája, hiányossága miatt bekövetkezett építményhibát szerződésszegés címén kérheti a tervezőn számon. Miután a kivitelezés tekintetében saját maga megrendelője, a megrendelő és kivitelező viszonylatában releváns tervdokumentációs hiba, hiányosság jelzése, az érte való felelősség, itt nem bír jelentőséggel. Ez esetben is előfordulhat, hogy harmadik személy tulajdonosok (bérlők) érvényesítenek igényt az építmény hibája miatt. Ekkor az építtető/kivitelező kétféle minőségben és kétféle jogcímen felelhet. Építtetőből lett építménytulajdonosként, majd ebből fakadó eladóként (bérbeadóként) szerződésszegés, ezen belül hibás teljesítés jogcímén, míg kivitelezőként, miután nincs szerződéses kapcsolata a harmadik személyekkel (nem ők voltak a kivitelezési szerződés megrendelői) szerződésen

kívüli károkozás jogcímén. Elviekben itt a károsult harmadik személy dönt, hogy kivitelezőként, vagy eladóként perli, és e minőség fogja meghatározni az igényérvényesítés jogcímét. Az egy külön kérdés, hogy vajon figyelemmel kell-e lenni a Ptk. 6:145. §-ba foglalt ún. non cumul szabályra? A tervezővel a harmadik személy tulajdonosok pedig szerződésen kívüli károkozás jogcímén érvényesíthetnek igényt.

Az EBH2011. 2313. ügyben ilyen helyzet állt elő. A kivitelező volt egyben az építető és a tervdokumentáció megrendelője. A tervező cég által készített, az építésügyi hatóság által engedélyezett tervek szerint, Porotherm 30 N + F falazóblokkból készültek a válaszfalak és a lépcsőház fala. A szomszédos lakások között és a lépcsőház felől jelentős áthallás volt tapasztalható. A falszerkezetek léghangszigetelő képessége nem felelt meg a szabványban rögzített értékeknek. A szakértő megállapította, hogy a betervezett lakáselválasztó falak nem elégítik ki a jogszabályi követelményeket. A lakástulajdonos felperesek az eladó és egyben kivitelező alperessel szemben elsődlegesen kellékszavatosság címén, annak elévülése esetére, másodlagosan kártérítésként a kijavítási költséget és a lakások értékcsökkenésének értékét kérték megfizetni.

Az alperes azzal védekezett, hogy tervező szakcég által készített, az építésügyi hatóság által engedélyezett építési tervek szerinti vastagságú, és anyagú lakáselválasztó falakat épített, és a tervezői hiba felismerése nem volt tőle elvárható. A szomszédos lakások közötti áthallást, a válaszfal léghangszigetelő képessége hiányát elismerte, míg a lépcsőházi falaknál - akusztikai mérés hiányában - vitatta az áthallást.

Az első fokú bíróság, a másodfokú bíróság és a Kúria is marasztalta az alperest hibás teljesítés, így szerződésszegés jogcímén, ami az alperes lakáseladói minőségét illetően helyes is lett volna. Az eljáró bíróságok azonban kivitelezői minőségben marasztalták alperest, e minőségében viszont nem volt a lakástulajdonosokkal szerződéses jogviszonyban, mint azt a fentiekben vázoltam. További hibaként, a bíróságok a tervezőt, mint alperes kivitelező közreműködőjét vették figyelembe azzal a megállapítással, hogy az alperesnek az általa a közreműködőjétől - akinek magatartásáért felel - beszerzett tervdokumentációt a szakvállalattól elvárható gondossággal kellett volna megvizsgálnia. Nem mentesül a kártérítési felelősség alól, ha ennek a kötelezettségének nem megfelelően tesz eleget, és a kötelezően alkalmazandó építésügyi szabványtól eltérő tervehibát nem ismeri fel.

A tervező egyrésztől nem a kivitelezői minőségben eljáró alperessel volt kötelemben, másrésztől nem közreműködőként vett részt a jogviszonyban. Közreműködő ugyanis az, akit valaki saját kötelezettsége teljesítéséhez vesz igénybe, azaz az általa megkötött és őt magát terhelő szerződés teljesítéséhez.¹² A tervező az építetői minőségben eljáró alperessel volt kötelemben, akivel tervezési szerződést kötött, az építető megrendelő nem saját kötelezettsége teljesítéséhez

---

¹² A közreműködő korábbi és új Ptk. szerinti definiálásának magyarázatáról lásd Kemenes István: A szerződésszegés szabályozása az új polgári törvénykönyvben. In.: Jogtudományi Közlöny, 2014. május, 216.

vette igénybe (az a lakások eladásakor a tulajdon átruházás volt), a tervező saját önálló kötelezettségvállalását, saját tervezési szerződését teljesítette.

2.2. A kivitelezés során felismert tervdokumentációs hiba, hiányosság következményei. A Ptk. szerint a kivitelezőnek nem csak a szerződéskötést megelőzően felfedezett hibákat, hiányosságokat, hanem a kivitelezés folyamán felmerülteket is jeleznie kell megrendelő felé (Ptk. 6:252. § (3) bekezdés). A kivitelezés során felismert hibák, hiányok esetében, kivitelező *késedelem nélkül* köteles tájékoztatni megrendelőt, aminek jogilag hivatalos formája az építési naplóba történő bejegyzés, a felek a kivitelezési szerződésben ezt meghaladó tájékoztatási formákat is kiköthetnek (email, telefon). A megrendelő megkeresheti a tervezőt, aki korrigálhatja a hibát, hiányosságot, de a felek akár a felelős műszaki vezető, műszaki ellenőr segítségével is megoldhatják a problémát, annak jelentőségétől függően. A tervező és kivitelező felelőssége miatt kiemelt jelentőséggel bírhat ilyen helyzetekben az építési napló vezetése. Előfordulhat, hogy a hiány pótlására a tervezőnek ún. fedvénytervet kell készítenie, ez az elkészült terv hiányzó részének utólagos pótlása, nem az elkészült tervet javítják, hanem a hiányzó részt készítik el, „befoltozva a lyukat”. Kérdésként szokott felmerülni, hogy amennyiben a hiányzó rész, vagy hibás rész miatt építési anyagra, vagy egyéb anyagra van szükség, ennek költségét kinek kell viselnie? Kérdés az is, hogyha emiatt nem kalkulált munka merült fel, vagy a kivitelezőnek újból el kell a munkát végeznie, e munka díját kinek kell állnia? A válasz egy megtörtént jogeseten keresztül mutatható be:

Egy ingatlanfejlesztéssel foglalkozó kft. megrendelte az építész kft.-től egy irodaház építési engedélyezési és kiviteli tervdokumentációjának elkészítését 2010.-ben. Az épület kivitelezése 2012-ben kezdődött. A kivitelezés közben felmerült két tervezői hiba. Kivitelező jelezte, hogy az épület I. emeletén az egyik irodahelyiségben kimaradt a szerkezetből a mennyezet hűtő-fűtő rendszer. Utólag a gépész szakági tervező fedvényterv keretében pótolta a tervet. A terv alapján be kellett szerezni a hűtő-fűtő rendszer kiépítéséhez szükséges anyagot és a kivitelezőnek el kellett végezni annak kiépítését, ami újabb munkatétellel járt.

A kivitelezési dokumentáció épületgépészeti tervének a tervezési szerződés szerint tartalmaznia kellett volna az érintett irodahelyiség mennyezeti hűtő-fűtő rendszerét. Ha, nem hiányos a terv, a kivitelezőnek akkor is meg kellett volna valósítani, amelynek munkadíja és anyagköltsége van. Ebből kifolyólag, megrendelőt kár nem érte, annyi történt, hogy utólag kellett ezekkel a tételekkel számolnia és nem a kalkulált kivitelezési díjban. Kérdés ugyanakkor, hogy a plusz munka díját elszámolhatja-e a kivitelező, ha igen, milyen jogcímen.

Amennyiben kivitelezőnek a már felhívott Épkiv. 3. § (1) bekezdés alapján a tervdokumentáció hiányosságát a tőle elvárható szakmai gondosság mellett észlelnie kellett volna, a jogkövetkezményeket neki kell viselni, tehát a plusz munkadíjat neki kell állnia. Ha erről nincs szó, akkor vagy többletmunka, vagy pótmunka jogcímen számolhatja el azt.

A Ptk. vállalkozási szerződésekre vonatkozó közös rendelkezései között található pótmunka, többletmunka fogalmat az Épkiv. egészíti ki a kivitelezésre vonatkozóan. Az Épkiv. 2. § értelmező rendelkezései szerint:

e) többletmunka: a szerződéskötés alapját képező (ajánlatkérési vagy kivitelezési) dokumentációban kimutathatóan meglévő, a vállalkozó kivitelező által készített árazott tételes költségvetésben szereplő tétel, amelynek mennyisége előre nem látható műszaki szükségességből növekszik,

f) pótmunka: a szerződés alapját képező dokumentációban nem szereplő, előre nem látható műszaki szükségességből külön megrendelt tétel.

Amennyiben kivitelezőtől nem volt elvárható, hogy a terv hiányosságát felismerje, pótmunkaként számolhatja el az érintett munkatételt, hiszen az átadott kivitelezési dokumentációban az nem szerepelt, így a vállalkozói díj kalkulálásakor sem számolhatott vele.

A kivitelező későbbiekben jelezte, hogy a tűzjelző rendszerrel gond van, az nem működik megfelelően. Az épület 4. szintjén, az átrium feletti térben a villamos tervező olyan füstérzékelőt tervezett be, amivel több gond is adódott. Elkerülte tervező figyelmét, hogy a prizma és a detektor között üvegfal van, ami miatt nem működik a rendszer. A tervező és a tűzjelző rendszert kivitelező cég konzultált a tűzoltó hatósággal, amely egy másfajta rendszert javasolt beépíteni. Ez a rendszer 600.000 forinttal kerül többbe, mint a tervezett rendszer.

Ebben az esetben, a már kivitelezett tűzoltórendszerrel derült ki, hogy az nem megfelelő, ami a tervezés hibájára volt visszavezethető. A kivitelező a hibát nem ismerhette fel. Kárként a nem megfelelően működő berendezés bekerülési költsége, ha az nem használható fel az új rendszer részeként, és a hibás rendszer kivitelezésének költsége merül fel, mert ezek felesleges kiadásokként jelentkeztek. Az új rendszer és kivitelezésének költsége nem jelentkezik kárként, hiszen eredendően is ezt kellett volna tervezni és kivitelezni. Kivitelező vállalkozó a felmerült munka díját egyértelműen pótmunkaként számolhatja el.

A kivitelezés során felmerült hibák, hiányok késedelem nélküli közlése újabb fordulatot vesz akkor, amikor ún. alvállalkozók¹³ bevonására kerül sor. Az alvállalkozó megrendelője vagy a fővállalkozó, vagy láncolat esetén, a megrendelő vállalkozó. Az az alvállalkozó, aki észleli az ő szakterületéhez kötődő tervehibát, hiányosságot, haladéktalanul köteles tájékoztatni a saját megrendelő vállalkozóját. Az értesítés közjogilag hivatalos formája itt is az építési napló, a kivitelezési szerződésben a felek ezt meghaladó más formákban is megállapodhatnak, mint telefon, email. Az érintett vállalkozó pedig szintén haladéktalanul köteles tájékoztatni az ő megrendelőjét a fővállalkozó, végső soron az építető (Ptk. szerint megrendelő) személyéig. A Ptk., miután nem tesz különbséget megrendelők

¹³Az Épkiv. 2. § l), m), n) pontjai határozzák meg az alvállalkozó, fővállalkozó és megrendelő vállalkozó fogalmát. *Fővállalkozó* az a kivitelező, aki közvetlenül az építetővel (megrendelő) köti meg a kivitelezési szerződést, függetlenül attól, van-e alvállalkozója. *Alvállalkozó* pedig az a kivitelező, aki nem az építetővel, hanem egy másik kivitelező vállalkozóval (*megrendelő vállalkozó*) köti az építési szerződést. Végeredményben az építetővel szerződést kötő vállalkozót nevezi fővállalkozónak, a vele részmunkára szerződőt pedig alvállalkozónak. Az alvállalkozó is köthet további vállalkozási szerződést, ekkor ő megrendelő vállalkozó lesz, akivel köti pedig szintén alvállalkozó. A fővállalkozó, ha van alvállalkozója, egyben megrendelő vállalkozó is. A lánc tehát a következőképp néz ki: építető – fővállalkozó (megrendelő vállalkozó) – alvállalkozó (megrendelő vállalkozó) – alvállalkozó és így tovább.

között, és a megrendelőt kell késedelem nélkül tájékoztatni, emiatt a vállalkozói láncban mindenkit terhel e tájékoztatási kötelezettség megrendelőjével szemben.

3. A tervdokumentációtól eltérő kivitelezés és a keletkezett építményhibák összefüggései

A tervdokumentációtól eltérő kivitelezéssel összefüggésben felmerülő építményhibákért, hiányosságokért, fő szabály szerint, a tervező nem tehető felelőssé, azok a kivitelező felelősségi körébe esnek. A tervdokumentációtól való eltérés főbb okai között a beépítésre tervezett anyagok megváltoztatása, a kivitelező olcsóbb megoldásra (anyag, technológia) irányuló törekvése, vagy az építető (megrendelő) utóbb felmerült valamely igénye szerepelnek.

Az eltérés lehetőségének vannak közjogi keretei, az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 22. § (1) bekezdése sorolja a jogszerű eltérési lehetőségeket. Elsősorban az olyan eltérés megengedett, amely tartalma, vagy mértéke szerint nem építési engedélyhez kötött, de a kormányrendelet bizonyos, egyébként engedélyhez kötött eltéréseket is megenged az általa meghatározott feltételek teljesülése esetén. A jelentősebb eltéréseket megvalósulási terven és szöveges indoklás formájában kell bemutatni használatba vételkor. Az eltéréseket a felelős műszaki vezetőnek és műszaki ellenőrnek az építési naplóban rögzítenie kell. Beépítésre kerülő anyag betervezetthez képesti megváltoztatását a felelős műszaki vezető kezdeményezheti, azt az építetővel és tervezővel jóvá kell hagyatnia. Nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy a közjogi kereteken túl, a tervtől eltérő kivitelezésnek szerzői jogi vonatkozásai is lehetnek, a változtatások sérthetik a tervező szerzői személyhez fűződő jogait.

A tervdokumentációtól való kivitelezés során történő eltérés történhet a tervező tájékoztatása és hozzájárulása nélkül, vagy az ő jóváhagyásával, ami lényegében termódosítás, amellyel összefüggésben keletkezett építményhibákért tervező felelősséggel tartozik.

Számtalanszor fordulnak tervezőhöz megrendelők, vagy kivitelezők azzal, hogy el akarnak térni a tervdokumentációtól. Visszatérő kérdés: engedje, vagy ne engedje? Kockázatos helyzet, nyilván a már említett kormányrendelet által biztosított keretek között szabad csak engedni, és rajzi, vagy szöveges leírás, illetve mindkettő formájában indokolt rögzíteni az engedett eltérést, leigazoltatva azt megrendelővel (építető). Ugyanis, a kivitelezők előszeretettel hivatkoznak arra, hogy az építményhibát az eredeti tervdokumentációtól való, tervezői hozzájárulással történt eltérés okozta.¹⁴ A megrendelői, kivitelezői igényre történő eltéréshez való hozzájárulásnál, érdemes akár a tervezői felelősséget kizárni, illetve korlátozni. A gyakorlatban előfordul, hogy kivitelező utóbb arra hivatkozik, azért

---

¹⁴ A Gf.I.30.385/2004. számú ügyben épp ilyen csapdába került a tervező, ahol a bíróság arra jutott, hogy a tervtől eltérően kivitelezett létesítmény hibája miatt a tervező felelőssége fennáll, mert a tervtől eltérő kivitelezéshez egyértelmű, kifejezett nyilatkozattal hozzájárulását adta.

tért el a tervdokumentációtól, mert az hibás, hiányos volt, ő csak ezt korigálta.¹⁵ Az előző pontból látható, hogy mi ilyen esetben a jogszerű eljárás.

4. A tervező – kivitelezői kapcsolat és felelősség egyéb esetkörei

4.1. Konzorciumként tett közös ajánlat. Az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet 14. § (1) b) pontja kivételesen megengedi, hogy építmény kivitelezésére és tervezésére együtt, vagy a Kbt. 1. mellékletében foglalt tevékenységek egyikéhez kapcsolódó munka kivitelezésére és tervezésére együtt irányuljon a közbeszerzési eljárás. Ilyen közbeszerzéseknél vagy olyan nagyobb kivitelező cég tesz ajánlatot, aki saját tervezői apparátussal rendelkezik és a tervezést a kivitelezéssel együtt vállalja, vagy a kivitelező és a tervező cég konzorciumként tesznek közös ajánlatot.

Az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló 2004/18/EK Irányelv 4. cikkének (2) bekezdése teszi lehetővé, hogy ne csak egyes gazdasági szereplők, hanem gazdasági szereplők csoportjai is tehessenek ajánlatot. *Az irányelv azt is rögzíti, hogy e csoportok számára az ajánlatkérő szervek nem*

¹⁵ A Fővárosi Törvényszék előtt tárgyalta 31.G.41.919/2010/21. számú ügyben, épp ilyen okból is, egy bonyolult, több bírói fórumot megjárt jogeset lett. A beruházó alperes rendelte meg a kivitelezéshez szükséges tervdokumentációt az első I. r. alperesi beavatkozótól. A rekonstrukciós és felújítási munkák során a felperes kivitelezte a szálloda medence terének tetőszerkezetét, melynek során a korábbi vasbeton tartószerkezetet megtartották, és arra teljesen új fa tartószerkezettel készült íves dongatetőt építettek. Felperes a kivitelezés alapjául szolgáló tervekben rögzített rétegrendtől eltérően az egy rétegű Tyvek diffúzió fóliát kihagyta, ezt mind felperes kivitelező, mind a műszaki ellenőr az építési naplóban rögzítette. Utóbb kiderült, hogy a kivitelező által beépített párazáró rétegeknek is folytonossági hiányai vannak, melyek a hőszigetelésre kasírozott párazáró réteg többszöri átvágásából erednek, illetve a párazáró réteg nem mindenben a gyártó előírásainak megfelelően és nem felületfolytonosan került kialakításra. Mellékszál, de példa az utólagos megrendelői igényekre, hogy a medencetér tetőfedésének kivitelezése egyebekben is a tervektől eltérően készült el, a megrendelő alperes kérésére a felperes a terveken szereplő polikarbonát bevilágító felületek helyett Velux tetőablakokat épített be. Az átadást követően, téli időszakban, a nagymedence feletti tető belül jegesedett, arról jégcsapok lógtak. Problémát a már leírt tervtől való kivitelezői eltérés és a párazáró rétegek folytonossági hiányai okozták. Utólag ezt javítani nem lehetett. A kivitelező I. r. alperes beavatkozótól (tervező) javítási kiviteli tervdokumentációt rendelt meg, ennek alapján a tetőszerkezet kivitelezését újból elvégezte. Majd beperelte a megrendelőt arra hivatkozva, hogy a javítás folytán pótmunkája merült fel, kérte ennek díját, állítása szerint, az I. r. alperes beavatkozó (tervező) eredeti terv is hibásak voltak, a tetőszerkezet átszellőzését biztosító légrések nyílásai rosszul voltak méretezve, ha az lett volna kivitelezve, akkor is hőhidas lett volna a tetőszerkezet, a javítás eredményeként ugyanakkor alperes megrendelő végül egy hibátlan tetőszerkezethez jutott. E körben felmerült tehát a tervezői felelősség kérdése is. Az eljárás során szakértői bizonyításra került sor (több szakértő is adott véleményt), melyek szerint (tervező szerencséjére), a tető speciális formájára tekintettel a légrés megfelelő méretezésére vonatkozó egzakt számítási mód nincsen, így nem állapítható meg kétséget kizáróan, hogy az a párazáró réteg hibátlan kivitelezése esetén is a perbeli hibajelenséget produkálta volna. Az, hogy az eredeti terv jó, azaz hibátlan volt-e, csak az eredeti terv szerint történő kivitelezés esetén, tapasztalati úton lett volna igazolható. A bíróság ítéletében kitért arra is, hogy kivitelező a tervhiba miatti építményhiba kijavítása körében felmerült költségei megtérítése iránt, nem a megrendelővel, hanem esetlegesen tervezővel fordulhatott volna szembe.

írhatják elő, hogy meghatározott társasági formát hozzanak létre az ajánlattétel, illetve a részvételre jelentkezés benyújtása érdekében, azonban a kiválasztott csoporttól, miután a szerződést elnyerte, a társaságalapítás megkövetelhető annyiban, amennyiben ez az átalakulás a szerződés megfelelő teljesítéséhez szükséges. A gyakorlatban az ajánlattétel és a szerződés teljesítése is konzorcium formában történik. A kiírók ritkán követelik meg a nyertesektől, hogy gazdálkodó szervezetet alapítsanak a szerződés teljesítése érdekében, ehelyett, az terjedt el, hogy a közös ajánlattevők ezt is az ún. „konzorciumként” teljesítik. Az elnevezés nem takar jogszabály által meghatározott formát, a közgazdaságtanban használt kifejezés, ideiglenes szövetkezés valamilyen nagyobb pénzügyi műveletre, közös tőkebefektetésre.

A konzorciumi szerződéseket két, vagy több ajánlattevő köti egymással, ebben megállapodnak, hogy az adott közbeszerzési kiírásra közösen nyújtanak be ajánlatot, ezentúl, abban is meg szoktak állapodni, hogy nyertességük esetén közösen teljesítik a közbeszerzési szerződést. A Kbt. szabályai szerint, a konzorcium tagjai a szerződés teljesítéséért egyetemlegesen vállalnak felelősséget. A konzorcium megjelöli, ki lesz a „konzorcium vezetője”, aki a kiíró felé képviseli a konzorciumot. A konzorcium tagjai a szerződésben rendezik azt, hogy nyertesség esetén milyen arányban vesznek részt a szerződés teljesítésében (kinek, mi a pontos feladata), illetve, hogy az ellenértéket milyen arányban osztják fel ennek megfelelően egymás között. Konzorciumi közös ajánlat nyertessége esetén a kiíró egy szerződést, tervezéssel vegyes kivitelezési szerződést köt a konzorciummal, melyet a konzorcium képviselője ír alá a konzorcium nevében. Bárki hibásan teljesít a konzorcium tagjai közül, az szerződésszegésnek fog minősülni, amiért valamennyien felelősek lesznek kiíró (megrendelő) felé, egyetemlegesen. Ez pedig nem csak azt jelenti, hogy kivitelező is felel a tervehibáért, hiányosságért, mintha maga szolgáltatna volna, hanem tervező is felel a kivitelezési hibákért, mintha maga is kivitelezett volna, ami komoly kockázatot rejt magában.

4.2. Kivitelező vállalja a tervdokumentáció szállítását. Nagyobb beruházások esetén, nem csak a közbeszerzés alá esőknél, hanem magánberuházásoknál is előfordul, hogy kivitelező vállalja a teljes tervdokumentáció elkészítését is. Bár a Ptk. 6:252. § (2) bekezdése szerint a kivitelezés elvégzéséhez szükséges tervdokumentáció elkészítése és a hatósági engedélyek beszerzése megrendelő kötelezettsége, ez nem zárja ki, tekintettel a diszpozitív szabályozásra, hogy kivitelező vállalja a tervdokumentáció elkészítését is¹⁶, amire a közbeszerzések körében jogszabályi példa is akad. Tehát nem arról

¹⁶ A BDT2008. 1888. számú jogeset bár még a régi Ptk. hatálya alatt keletkezett, az abban megfogalmazottak igazak az új Ptk.-ra is. A villanszerelést végző kivitelező a vállalkozási szerződésben vállalta, hogy elkészíti a villamos kiviteli terveket, de nem azokat adja át a megrendelőnek, hanem a megvalósítási terveket. (A kiviteli terv az, amelyet meg kellene valósítani, de a kivitelezés során adódhatnak eltérések, a végleges megvalósítást a megvalósítás terv tartalmazza.) „A vállalkozási kivitelezési szerződésben a vállalkozó nem valamilyen általános értelemben vett, hanem előre megtervezett mű elkészítését vállalja, ennek megfelelően a felek a szerződésben a vállalkozó szolgáltatását általában műszaki tervre utalással határozzák meg. A tervdokumentációnak az a funkciója, hogy lerajzolja (tervrájj) és szövegesen is leírja (műszaki leírás) az építmény vagy más hasonló munkaeredmény megjelenését, külső és belső tulajdonságait és azt is,

van szó, hogy kivitelező megrendeli eredeti megrendelő (építtető) helyett a tervdokumentációt, azaz ő szerzi be, hanem arról van szó, hogy vállalja nem csak a kivitelezést, hanem a tervdokumentáció elkészítését is. A hatályos közjogi előírások alapján, a kivitelező csak akkor köthet tervezési szerződéssel vegyes kivitelezési szerződést, ha legalább részben részt vesz a tervezésben és az adott tervezési feladatra jogosultsággal rendelkezik. Ilyenkor a tervdokumentáció hibája, hiánya is teljes egészében kivitelező felelősségi körébe fog esni, hiszen tervezéssel vegyes kivitelezési szerződést kötött, így minden hiba, hiányosság az ő terhére fog esni, még hozzá szerződésszegés, ezen belül hibás teljesítés jogcímén.

5. Összegzés

A megrendelővel szerződésben álló kivitelező egy vele szerződésben nem álló, harmadik személy tervező elképzelését és nem a sajátját valósítja meg, mégis jogi felelősséggel tartozva a tervező által vétett – de az elvárható szakmai gondosság mellett felismerhető – hibákért, hiányosságokért. Azon közjogi előírás tehát, hogy egy építmény, építményrész kivitelezése általában tervdokumentáció alapján történhet, végső soron egy különleges magánjogi kapcsolattal fűzi össze a tervezőt és kivitelezőt, melybe mind a Ptk. előírásai, mind a gyakorlat számtalan fordulatot hozhat, s melyeket igyekezett a tanulmány bemutatni, felvillantva e mellett más kapcsolódási lehetőségeket is.

---

hogyan a munkát szakmai szempontból hogyan kell megvalósítani, milyen technológiai lépéseket kell megtenni, milyen anyagokat kell beépíteni stb.” A Ptk. 390. § (3) bekezdés, 403. § (1) és (3) bekezdéseiből kitérően a kiviteli tervet főszabály szerint a megrendelő szerzi be és adja át a kivitelezőnek, a vállalkozói kötelezettség műszaki tartalmát pedig a szerződés részét képező kiviteli terv határozza meg. Miután a Ptk. szabályai diszpozitív jellegűek, nem volt jogi akadálya annak, hogy a peres felek ettől eltérően abban állapotodjanak meg, olyanformán, hogy a kivitelező felperes nem tart igényt a kiviteli tervre, illet a részére a megrendelő nem szolgáltat, hanem elkészítéséről - a saját részére - maga gondoskodik.